

VESZPRÉM MEGYEI AKADÉMIAI KERTÉSZETI NAP

Veszprém, 1977. szeptember 2.

MEGEMLÉKEZÉS ENTZ FERENC HALÁLÁNAK 100. ÉVFORDULÓJÁRÓL

KOZMA PÁL

akadémikus

Kertészeti Egyetem, Budapest

A Veszprém megyei Akadémiai Kertészeti Nap alkalmából nem mulasztjuk el, hogy a megye nagy szülöttének — Entz Ferencnek — a szülőházához Sümegre elzarándokoljunk, s lerójuk kegyeletes tiszteletünket halálának századik évfordulóján.

A Magyar Tudományos Akadémia, az Entz Ferenc által megalapozott Kertészeti Egyetem, a kertészeti tudományos kutatóintézetek, oktatási intézmények, s a kertészeti termeszítő üzemek képviselőiben jöttünk el Entz Ferenc szülőházához, hogy emléktáblájánál elhelyezzük az emlékezés koszorúját, kifejezzük iránta való nagyrabecsülésünket, tiszteletünket, felfrissítsük életművével, személyével kapcsolatos ismereteinket, hogy erőt és biztatást kapjunk tőle.

100 év telt el 1877. május 9-én bekövetkezett halála óta. Ez elég nagy idő az emberi életművek maradandóságának a megítéléséhez és eldöntéséhez. Joggal állapíthatjuk meg, hogy Entz Ferenc életműve kiállta az elszállt viharos évszázad megpróbáltatásait. Nem ártottak annak a világháborúk, a forradalmak, a tudomány és a termelés fejlődése. Sőt — a tudomány, a termelés és a társadalom fejlődése tette lehetővé az általa elindított kertészeti szakoktatás, kutatás és üzemi termesztesi eljárások kiteljesedését, széles körű alkalmazását, ill. továbbfejlesztését.

Entz Ferenc életművében kétségkívül kiemelkedő helyet foglal el a hazai önálló kertészeti szakoktatás kezdeményezése, elindítása és jelentős továbbfejlesztése. A szabadságharcban honvédfőorvosként teljesített szolgálata miatt 1849-ben orvosi gyakorlatától eltiltották. Ezt követően Pesten a Csömöri úton több társával együtt haszonkertészetet alapított. Ebben nyitotta meg 1853 őszén három éves tantervvel a "Haszonkertészeket Képző Gyakorlati Tanintézet"-et. Intézetében korszerű természettudományi alapismereteket és termesztesi szaktárgyakat oktatott, s országszerte ismertté vált az iskola.

Entz Ferenc magántanintézetét 1860-ban az OMGE vette át és gellérthegyi birtokára költöztette át, ahol „Vincellér- és Kertészképző Gyakorlati Tanintézet” néven Entz Ferenc igazgatásával működött tovább. 16 éven át vezette a Tanintézetet, amelyben a kertészet-szőlészet valamennyi ágát ok-

tatta. Ennek az intézetnek fokozatos fejlődésével egyenes ági leszármazottja a mai Kertészeti Egyetem, amely a következő évben ünnepelheti meg az intézmény fennállásának 125 éves évfordulóját. Az Egyetem büszkén vallja az intézmény őse alapítójának Entz Ferenc akadémikust. A falai közül az egy és negyed század alatt kikerült okleveles kertészek, kertészmérnökök nemzedékei teremtették meg az ország korszerű, s ma már népgazdaságilag is igen jelentős kertgazdaságát, iparszerűen termelő kertészeti nagyüzemeit, fejlesztették ki a kertészeti tudományágakat. Összesen mintegy 200 okleveles kertészt, szőlőszet, borászt adott az országnak Entz Ferenc, de részt vett tanfolyamok és előadások tartásával a szélesebb körű szakmai köznevelésben is. Entz tanítványai közé tartozott többek közt Angyal Dezső az intézmény későbbi igazgatója is.

Entz Ferenc életművének jelentős részét képezik kutatásai, tanulmányai és irodalmi munkássága.

Kertészeti termesztési tanulmányait Mezőkomáromban, mint Battyány Fülöp herceg enyingi uradalmának az orvosa kezdte. Itteni 16 évi működése alatt nemcsak kiváló orvosi eredményeket ért el, hanem több holdon faiskolát mintakertet és szőlőskertet alapított. Mint orvos 1847-ben „A Sió mentén előforduló betegségek és azok biztos gyógyításáról” c. tanulmányával elnyerte a Stahly által kitűzött és a királyi orvosi egylet által odaítélt díjat. Kertészeti termesztési kísérleteiben összehasonlító fajtakutatási és termesztési vizsgálatokat végzett, s már mezőkomáromi működése során gazdag tapasztalatokra tett szert. Nemcsak a gyümölcsfajok tanulmányozásával és terjesztésével foglalkozott, de új gyümölcsfajtákat is nemesített. Pl. a „Mezőkomáromi duránci”, s az „Entz rozmaring” fajták előállítására fűződik a nevéhez. Több tanulmánya, cikke jelent meg az Orvosi Tár és a Magyar Gazda folyóirat hasábjain. Elméleti tanulmányai és gyakorlati kísérleti tapasztalatai érlelték az orvos Entz Ferencet úttörő kertésztudóssá.

Amikor kényszerűségből orvosi gyakorlatát abbahagyta, s kizárólag a kertészeti termesztésnek, kutatásnak és oktatásnak szentelhetette minden idejét, vált igazán a kertészeti termesztési tudományok hivatásos és szenvedélyes művelőjévé. Pesten az általa alapított tanintézetben, majd Budán a Vincellér- és Kertészképző Gyakorlati Tanintézetben teljesedett ki tevékenysége és életműve.

A korszerű természettudományi ismereteket alkalmazta a kertészeti termesztés elméleti alapjainak a lerakásában, jelentős eredményeket ért el a magyar kertészeti műnyelv megalkotásában. Élvezetes, humoros, anekdotizáló, kellemes, lebilincselő stílusával széles körű olvasótábort alakított ki, ami tanításainak terjedését elősegítette.

Irodalmi tevékenységének kiemelkedő alkotása a Kertészeti Füzetek, amely 1854—1859 közt 15 füzetben jelent meg, s amelyek átfogják a kertészet

különböző ágait — a gyümölcs-, a szőlő-, a zöldség-, a gyógynövény- és a rózsatermesztést.

A külföldi tanulmányútjain megszerzett új ismereteket könyveiben kritikusan adaptálta hazai viszonyaink közé. Így pl. „Borászati utazás Franciaországban és a Rajnamelléken”, s a „Hollandiai utam” c. könyvei gazdag úti ajándékok voltak számunkra nemcsak szakmai, hanem kulturális szempontból is. A hazai borvidékeken tett hivatalos tanulmányutak tapasztalatait a Földművelésügyi Minisztérium által megjelentetett „Közlemények”-ben tette közzé. A „Népszerű káté a szőlőművelés és borkezelés okszerű módjairól”, „Az újabbkori magyar gazda” c. könyvei népies elbeszélő modorban szórakoztatva tanítják olvasóit. Az utóbbi könyve 100 arany pályadíjat nyert. Élete végén elkészítette egy magyar ampelográfia megírásának a tervét. Sajnos a vázlatoknál már nem juthatott tovább.

Entz Ferenc alapította és indította el a Borászati Füzetek c. szaklapot, amely néhány év múlva Borászati Lapok címmel jelent meg havonta kétszer. Ez a lap lett eddig a leghosszabb élettartamú kertészeti folyóiratunk, hiszen 1869-től 1944-ig jelent meg.

Entz Ferencnek a korszerű üzemi termesztés megalapozásában is jelentős érdemei vannak. Így pl. a termesztett fajták számának ésszerű csökkentésére ösztönzött akkor, amikor az értékelés nélküli nagyszámú fajta volt jellemző az ültetvényekben. Ő tanított arra, hogy a termőhelyi viszonyokat legjobban hasznosító fajtákat termesszük. Apostolkodott a szőlő és gyümölcsös telepítés előtti talajforgatás, s a tiszta fajtájú telepítés általános bevezetéséért, a kémia- és a korszerű technológiának a borászatban való általános alkalmazásáért, a szőlőkataszter és a borvidék monográfiájának elkészítéséért, Budapesten nemzetközi borvásár rendszeresítéséért. Ebben a tevékenységében sok meg nem értéssel találkozott.

Entz Ferenc tudományos tevékenységét nagyra értékelte a Magyar Tudományos Akadémia is azzal, hogy 1858-ban levelező tagjává választotta. Szakmai tevékenységének elismerése lett az, hogy az OMGE szőlészeti eredményeit ezüst éremmel jutalmazta, több hazai és nemzetközi tudományos társulat (pl. a Bécsi Kertészeti Társulat, Erdélyi Gazdasági Egyesület) tisztelte meg tagságával, több ízben volt nemzetközi kiállításokon zsűritag.

Entz Ferenc munkássága hatott a kor kertészeti termesztésére, a kertészeti tudományok fejlődésére, de több műve él és hat korunkban is, sőt a szocialista nagyüzemi kertgazdaság viszonyai közt válhattak népünk közkincsévé. Ezért jöttünk ma el szülőföldjére, hogy hálával rójuk le emléke előtt tiszteletünket, hogy újraélesszük az emlékezés lángját.

Ma sem méltathatjuk szebben és igazabban Entz Ferencet, mint Lukácsi Sándor a Nép Kertésze 1877. évi 10. számában írt nekrológiájában: „Őrizzük meg kegyeletben emlékét, mert ő volt a hazai kertipar és borászat úttörője — a szakirodalom kedélyes megteremtője — és ha majd kertiparunk és borászatunk

közgazdaszatunk mérlegében annyit fog nyomni, mennyinek alapját az öreg bajnok megvetette, minden gyümölcsfa- minden szőlőtőke emlékszoborként dicsőíteni fogja érdemeit.”

Halálának 100 éves fordulójáról való megemlékezésünket az az öröm hatja át, hogy Lukácsi szavai megvalósultak — szocialista népgazdaságunknak jelentős tényezője lett a fejlett ipari jellegű kertészeti termesztés, s Entz dicsőségét millió és millió gyümölcsfa és szőlőtőke hirdeti.